

Nr 36.

Ankom till riksdagens kansli den 15 maj 1915 kl. 8 f. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om ändrad lagstiftning rörande bevisning inför rätta.

Närvarande: herrar Lindhagen, af Ekenstam, Trana, Stärner, greve Lagerbjelke*, Alexanderson, Lars Olsson, greve Spens, Dahl, Schotte*, Holmdahl*, Svensson i Eskilstuna*, Lindley i Söderhamn, Zelahn, Rehn och Lorentzon*.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 121, har herr *Lindhagen* anfört:

»Ett bland de bedrövligeaste kapitlen i riksdagens lagstiftningsarbete på senare tider är bevisningslagens oavbrutna olycksöde. Sedan nya lagberedningen enligt uppdrag utarbetat förslag till lag angående bevisning inför rätta jämte därmed sammanhängande författningar samt högsta domstolen underkastat förslaget grundlagsenlig granskning, avläts proposition i ämnet till 1893 års riksdag. Frågan föll då i följd av andra kammarens avslag. År 1894 begärde emellertid riksdagen i anledning av väckta motioner att förslag till lag angående bevisningen inför rätta måtte ånyo framläggas. En ny proposition kom därefter till 1897 års riksdag, men detta förslag rönt samma öde som det år 1893 framlagda förslaget.

Redan 1898 återkom riksdagen med en framställning om förbättrad lagstiftning rörande vittnesbevisning, varefter Kungl. Maj:t år 1902 återkom med en proposition om bevisningslag, vilken i stället för att såsom enligt de tidigare förslagen erhålla formen av en fristående lag införlivades

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 9 saml. 32 häft. (Nr 36).

med rättegångsbalken genom att inrymmas i dess 17 kapitel. Nu enade sig båda kamrarna om lagstiftningen såsom sådan. Alla voro överens om dess behövlighet särskilt för de många nyttiga föreskrifter den innehöll i sina detaljer. Emellertid uppstod en annan stötesten. Inom andra kammaren gjorde sig den synpunkten gällande, att den nya lagstiftningen icke borde genomföras annat än i samband med sådan ändring i 23 kap. 2 § rättegångsbalken, att nämnden finge sig tillerkänd ökad befogenhet vid fallande av dom. Det ifrågasattes nämligen att då nu endast en enhällig nämnd kan överrösta häradshövdingen skulle nämnden fälla domen när minst $\frac{3}{4}$ av densamma voro från häradshövdingen skiljaktliga och om en mening ense. Kamrarna stannade i olika meningar om denna sak och därpå strandade saken igen. Vid 1903 års riksdag återkom förslaget motionsvis men fick samma utgång i följd av att med lagen sammankopplades den förenämnda minimala utvidgningen av häradsnämndens befogenhet. Andra kammaren ansåg detta vara vida viktigare än själva lagen och första kammaren ansåg faran av ett sådant stadgande så stor, att den ej uppvägdades av gagnet av den så länge saknade lagstiftningen.

Ett ytterligare försök gjordes år 1905 att söka tillvarataga de viktigaste bestämmelserna i förslaget, som avsågo att giva erforderliga föreskrifter i ämnen, där man nu till stor olägenhet saknar all lagstiftning. För detta ändamål föreslogs en lag innefattande vissa bestämmelser om bevisning inför rätta, upptagande stadgandena om bestämmande av skadestånds belopp då skadans omfång ej är fullständigt utrett, om sakkunnige, om bevisning genom handlingar och om besiktning eller syn ävensom föreskrifterna om huru ed skall avläggas av person, som ej förstår svenska språket, av stum person och vissa bekännare av icke kristen troslära. Detta förslag avstyrktes av lagutskottet, varemot reservanter från båda kamrarna förordade till antagande dels en lag angående bestämmande av skadestånd i visst fall, dels en lag angående bevisning genom sakkunnige och dels en lag angående skyldighet att inför rätta förete skriftlig handling jämte ett par följdförfattningar. Denna reservation antogs av första kammaren, men saken föll fortfarande i andra kammaren.

Vid 1907 års riksdag blev det av 1903 års lagutskott tillstyrkta förslaget motionsvis ånyo framlagt, men saken föll även nu på grund av kamrarnas olika uppfattning om behövligheten tillika av en utvidgad befogenhet för häradsnämnden. Vid detta tillfälle var det dock nära därhän att saken gått igenom, i det att omröstningen i tvistefrågan inom första kammaren gav 64 röster för avslag mot 56, vilka för den goda sakens skull ej hade något emot att gå andra kammaren till mötes.

För utnyttjande av denna ljusning, väcktes 1908 av tolv jurister i

andra kammaren — alla i detta ämne väckta motioner ha framkommit i denna kammare — en motion, däri hemställdes, att riksdagen ville för sin del antaga de i ämnet av lagutskottet vid 1907 års riksdag tillstyrkta lagförslag, nämligen:

- 1:o) lag om ändring i vissa delar av rättegångsbalken;
- 2:o) lag om ändrad lydelse av 5 kap. 1 § ärvdabalken;
- 3:o) lag om ändring i 14 kap. jordabalken;
- 4:o) lag om ändring i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar;
- 5:o) lag om ändrad lydelse av 49 § utsökningslagen; samt
- 6:o) lag om ändrad lydelse av 4 och 6 §§ i lagen den 6 mars 1899 om handräckning åt utländsk domstol.

Uti det förstnämnda lagförslaget ingick också den omtvistade ändringen uti 23 kap. 2 § rättegångsbalken rörande häradsnämndens befogenhet. Härom yttrade motionärerna följande: »För vår del anse vi, att en dylik utvidgning av nämndens befogenhet ej har något med bevisningslagen att skaffa och är för densamma betydelselös. Det saknas därför fog enligt vår mening för att sammankoppla dessa frågor. Men å andra sidan synes det oss uppenbart, att den ifrågasatta utvidgningen av nämndens befogenhet bör ur praktisk synpunkt ej kunna ingiva några som helst farhågor. Betydelsefullt är däremot att få gällande kraft åt huvudförslagets detaljbestämmelser. Avsaknaden därav gör, att en mängd parter årligen gå miste om sin rätt eller få övervinna stora svårigheter för att skaffa sig rättvisa».

Även denna gång föll saken på frågan om häradsnämndens befogenhet och sedan har den ej blivit återupptagen, då företaget syntts hopplöst.

Emellertid kvarstår lika fullt det stora behovet av den ifrågavarande lagstiftningen och avsaknandet därav gör, såsom 1908 års motionärer uttryckte sig, att en mängd parter årligen gå miste om sin rätt eller få övervinna stora svårigheter för att skaffa sig rättvisa. Man kan också möjligen hoppas, att gammalt rätthaveri och ogrundade farhågor kunnat blekna bort och lämnat utrymme för ett mera fruktbart beaktande av själva huvudsaken. I likhet med den i 1908 års motion uttalade uppfattningen tror jag fortfarande det praktiskt taget vara tämligen betydelselöst, om spørsmålet rörande nämndens befogenhet löses på sätt första eller andra kammaren tidigare hävdade. Men det måste i alla fall framhållas, att sammankopplingen mellan bevisningslagen och nämndens ifrågasatta vidgade befogenhet icke är av några verkliga sakförhållanden pakallad. Det rationellaste är därför, enligt min mening, att nu släppa denna

sak, helst frågan om en ny domstolsorganisation ryckt oss närmare samt den så kallade fria bevisprövningen nu ännu mera blivit en verklighet genom domstolarnas praxis. Det fruktade stadgandet i det föreslagna kapitlet i bevisningen inför rätta innefattas i dess 1 § som lyder: då dom skall fällas, överväge rätten alla skäl och omständigheter, som till stöd för parternas uppgifter förekommit; och pröve på grund därav vad i målet bör hållas för sant. Detta gäller faktiskt redan oavsett den gamla kvarstående bestämmelsen: »Två vittnen äro fullt bevis, däri de samstämman; ett vittne om själva målet gälle ej mer än för halft bevis.» Allt övrigt i det vidlyftiga lagförslaget innefattar endast nyttiga praktiska föreskrifter, som rättskipningen behöver för att kunna fylla sin uppgift. För övrigt har för att tillmötesgå betänkligheterna i lagförslaget i alla fall under 17 kap. § 29 bibehållits ett så lydande stadgande: »Två vittnen vare om det, vari de sammanstämman, fullt bevis, där ej omständigheter förekomma, som förringa tillförlitligheten av deras berättelse». Berörda begränsning i två sammanstämmade vittnesmåls beviskraft kan väl ej anses annat än rimlig och i praxis tillämpas detta redan nu.

På grund av vad sålunda anförts hemställes, att riksdagen ville för sin del antaga ovannämnda rörande bevisning inför rätta och därmed sammanhängande ämnen uppgjorda och senast år 1908 för riksdagen framlagda författningsförslag, helst dock med uteslutande av den i 23 kap. 2 § rättegångsbalken ifrågasatta ändringen, eller, om detta ej kan bifallas, hos Kungl. Maj:t begära framläggande av förslag i ämnet.»

Historik.

Såsom motionären erinrat har förevarande betydelsefulla spörsmål vid upprepade tillfällen varit föremål för riksdagens prövning. En närmare redogörelse för frågans tidigare behandling återfinnes i lagutskottets utlåtande nr 54 vid 1908 års riksdag, varifrån må anföras följande:

»Sedan nya lagberedningen enligt erhållet uppdrag utarbetat förslag till lag angående bevisning inför rätta jämte därmed sammanhängande författningar, avlät Kungl. Maj:t till 1893 års riksdag proposition i ämnet. Lagutskottet, dit propositionen hänvisades, tillstyrkte antagandet av densamma med vissa ändringar, och blev denna hemställd bifallen av första kammaren, varemot andra kammaren avsåg såväl utskottets hemställd som samtliga i propositionen innefattade lagförslag.

Efter det frågan alltså för den gången förfallit, väcktes redan vid nästföljande års riksdag flera motioner, åsyftande införande i lagstiftningen av vissa delar utav det i förberörda proposition innehållna lagförslag angående bevisning inför rätta, varjämte i sammanhang därmed framlades förslag om, bland annat, ändrade bestämmelser rörande nämndens

befogenhet. I anledning av dessa framställningar avlät riksdagen på lagutskottets tillstyrkan skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran, att förslag till lag angående bevisning inför rätta måtte ånyo framläggas för riksdagen.

På grund härav uppgjordes inom justitiedepartementet nytt förslag till lag i ämnet, i vissa avseenden skiljaktigt från det av 1893 års lagutskott tillstyrkta; och blevo genom proposition till 1897 års riksdag detta förslag ävensom därmed sammanhängande lagförslag förelagda riksdagen. Även denna gång förordade lagutskottet i huvudsak bifall till propositionen, och godkändes utskottets hemställan av första kammaren, men blevo de i ämnet framställda förslag utav andra kammaren förkastade.

Därefter anhöll riksdagen i skrivelse den 23 april 1898, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till skärpta ansvarsbestämmelser för vittnens utevaro från domstol. Riksdagen framhöll därvid tillika, att i samband med dylik skärpning borde, till förebyggande av alltför stora olägenheter av vittnespliktens fullgörande, vidtagas åtskilliga andra förändringar i gällande bestämmelser angående vittnesbevisnings förebringande.

Vid anmälan i statsrådet av denna riksdagens skrivelse anförde vederbörande departementschef, att, då vad sålunda blivit av riksdagen ifrågasatt stode i huvudsaklig överensstämmelse med motsvarande stadganden i ovannämnda, år 1897 framlagda proposition, den omständigheten, att alltså vissa av de frågor, som i propositionen berördes, åter bragts å bane, syntes giva anledning att överväga, huruvida icke ämnet i sin helhet kunde tagas under förnyad handläggning.

Efter det förslaget senast förevar till behandling, hade emellertid, enligt vad departementschefen vidare yttrade, vissa andra viktiga delar av processlagstiftningen — nämligen frågorna om stämning, om invändningar i rättegång och om fullföljd av talan i högre rätt — blivit föremål för revision; och hade därvid i avseende å de nya bestämmelsernas yttre form och uppställning funnits lämpligt att låta desamma ingå i rättegångsbalken i stället för de äldre stadganden, som av dem ersatts. Med hänsyn härtill synes det önskvärt, att jämväl den nya lagstiftningen angående bevisning — i stället för att, såsom enligt de tidigare förslagen, erhålla formen av en från rättegångsbalken fristående lag — införlivades med sagda balk, där den i sådant fall borde inrymmas i 17 kapitlet.

Nämnda kapitel innehölle emellertid för närvarande, utom lagstadi-ganden om bevisning, jämväl vissa föreskrifter angående ett helt annat ämne, nämligen om förnyat upptagande av de brottmål, som av domstol avgjorts. Vid omarbetande av kapitlet syntes man alltså ej kunna undgå

att till granskning upptaga även dessa bestämmelser; och enär desamma till sitt innehåll stode i närmaste samband med de i rättegångsbalkens 31 kap. givna stadganden om återställande av försutten tid och återbrytande av laga kraft ägande dom, samt dessa stadganden måste anses föråldrade och delvis komma ur bruk, hade en revision jämväl av 31 kapitlet ansetts i detta sammanhang böra företagas, därvid de av lagkommittén och äldre lagberedningen ävensom av nya lagberedningen i dess s. k. principbetänkande avgivna förslag funnits kunna tjäna till huvudsaklig ledning.

Genom proposition till 1902 års riksdag framlades därefter för riksdagen förslag till lag om ändring i vissa delar av rättegångsbalken, till lag om ändrad lydelse av 5 kap. 1 § ärvdabalken, till lag om ändring i 14 kap. jordabalken, till lag om ändring i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar, till lag om ändrad lydelse av 49 § utsökningslagen samt till lag om ändrad lydelse av 4 och 6 §§ i lagen den 6 mars 1899 om handräckning åt utländsk domstol.

I anledning av propositionen väcktes inom andra kammaren en motion om utsträckande av befogenheten för häradsnämnd vid fällande av dom.

Lagutskottet, som i dessa ärenden avgav gemensamt utlåtande, hemställde därvid *dels* under punkten a), att riksdagen, med bifall i huvudsak till propositionen, måtte antaga lagar av viss angiven lydelse och *dels* under punkten b), att riksdagen måtte antaga lag angående sådan ändrad lydelse av 23 kap. 2 § rättegångsbalken, som utvisas av det här nedan införda förslaget till lag om ändring i vissa delar av nämnda balk i vad det avser berörda lagrum.

Utskottets hemställan under punkten a) bifölls i huvudsak av kamrarna, vilka emellertid *dels* stannade i olika beslut angående vissa delar av de under denna punkt upptagna förslag, *dels* återförvisade vissa andra delar till utskottet. Däremot blev utskottets hemställan under punkten b) visserligen bifallen av andra kammaren, men avslogs av första kammaren.

Beträffande de förslag, som varit upptagna under punkten a), hemställde utskottet sedermera i avgivet memorial, *dels* i anledning av återremisserna, *dels* i ändamål av sammanjämkning, att riksdagen måtte antaga lagar av viss ändrad affattning. Frågan om ändring i 23 kap. 2 § rättegångsbalken däremot hade förfallit genom kamrarnas skiljaktiga beslut.

Vad utskottet sålunda föreslagit bifölls av första kammaren. Andra kammaren åter avslog detsamma, en utgång, vilken, enligt vad den inom kammaren förda diskussionen visar, berodde därpå, att kammaren ansåg friare bevisprövning icke böra genomföras annat än i samband med sådan

ändring i 23 kap. 2 § rättegångsbalken, att nämnden finge sig tillerkänd ökad befogenhet vid fällande av dom.

Redan vid 1903 års riksdag blevo ånyo i två särskilda motioner framburna förslag i ämnet, det ena av dessa i samma form, vari det nästföregående år efter verkställd sammanjämkning förelagts riksdagen, med iakttagande dock att i förslaget till lag om ändring i vissa delar av rättegångsbalken intagits ovan omnämnda förslag till ändrad lydelse av 23 kap. 2 § nämnda balk. Denna motion blev av lagutskottet enhälligt tillstyrkt. Andra kammaren biföll utskottets hemställan, dock under uttryckligt tillkännagivande såsom villkor för godkännandet av övriga delar av förslaget, att första kammaren biträdde andra kammarens beslut beträffande den ifrågasatta ändringen i 23 kap. 2 § rättegångsbalken. Då så ej skedde, hade följaktligen lagförslaget i sin helhet jämväl för den gången förfallit.

Ett ytterligare försök att få utfyllda luckor i gällande lagstiftning angående bevisning inför rätta och minska därav föranledda olägenheter gjordes av en motionär vid 1905 års riksdag, vilken föreslog riksdagen antaga vissa utbrutna delar av förut framlagda förslag i ämnet, innehållande bestämmelser, som enligt motionärens mening icke förutsatte någon utvidgad frihet med avseende å bevisprövningen och sålunda borde kunna antagas, utan att andra kammaren behövde uppgiva den fordrade garanti mot missbruk av en dylik frihet, som kammaren ansåge ligga i den föreslagna utsträckningen av häradsnämnds domsrätt. Det sålunda väckta förslaget fann lagutskottet sig icke kunna tillstyrka. Såsom en avgörande omständighet för utskottets avstyrkande av detsamma framhölls därvid, att de ur sitt inbördes sammanhang lösryckta bestämmelserna ingalunda erbjöde samma fördelar, som de skulle hava såsom del av ett sammanhängande helt. En vid utskottets utlåtande fogad reservation, däri åtskilliga av de föreslagna lagbestämmelserna tillstyrktes i form av separatlagar, vann emellertid första kammarens bifall, men föll jämväl detta reservationsvis framkomna förslag i andra kammaren.

Vid 1907 års riksdag blev det av 1903 års lagutskott tillstyrkta förslaget ånyo framlagt till riksdagens prövning genom en inom andra kammaren väckt motion. Lagutskottet tillstyrkte fortfarande dess antagande i oförändrat skick. Vid behandling inom kamrarna av utskottets utlåtande i ämnet avsåg första kammaren den föreslagna förändringen i 23 kap. 2 § rättegångsbalken, under det att andra kammaren gjorde till villkor för sitt bifall till förslaget, att första kammaren antog nämnda § i den av utskottet förordade lydelsen. I övrigt godkände båda kamrarna samtliga de ifrågavarande lagförslagen med undantag av 30 kap. 4 § och

31 kap. 8 § rättegångsbalken, vilka med föranledande av en utav Kungl. Maj:t avlåten proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av 30 kap. samma balk till utskottet återremitterades. Genom kamrarnas sålunda fattade skiljaktiga beslut rörande utsträckning av häradsnämnds befogenhet hade hela frågan ånyo förfallit.»

Vid påföljande års riksdag drogs lagförslaget om bevisning inför rätta och därmed sammanhängande ämnen åter under riksdagens prövning i den form, vari det av lagutskottet vid 1903 och 1907 års riksdagar blivit till bifall förordat. I sitt yttrande över förslaget förklarade sig lagutskottet i fråga om den fria bevisprövningen intaga samma principiella ståndpunkt som tidigare års lagutskott. Utskottet fann även att ett bifall till förslaget i flera avseenden skulle medföra en icke oväsentlig förbättring av gällande processregler, enär detsamma innehölle åtskilliga bestämmelser till fyllande av luckor i lagstiftningen, i vilket hänseende särskilt framhölls dess föreskrifter om sakkunnige, om utgivandet av handlingar samt om rätt för domstol att bestämma skadestånd efter skälig prövning, när part ej kan styrka ett bestämt belopp. Det oaktat fann sig utskottet icke kunna förorda förslaget till antagande. Såsom skäl härför anfördes *dels* beträffande den ifrågasatta utvidgningen av häradsnämndens befogenhet, att »så länge domstolarnas nuvarande organisation bibehölles oförändrad, kan det enligt utskottets åsikt icke vara till gagn för den rättssökande allmänheten att man giver nämnden en annan ställning än den för närvarande har,» *dels ock*, i fråga om förslaget i allmänhet, att utskottet funne det tveksamt, huruvida detsamma i den affattning, vari det framlagts, stode i överensstämmelse med de lagar, som tillkommit under de senaste åren. På grund av anförda skäl hemställde utskottet, att förslaget icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Emot utskottets hemställan reserverade sig sju av utskottets ledamöter, vilka i huvudsak tillstyrkte bifall till förslaget.

Reservanternas hemställan blev av andra kammaren utan votering godkänd. Då första kammaren emellertid biföll utskottets yrkande med 68 röster mot 49, hade frågan även för denna gång förfallit.

*Utskottets
yttrande.*

Det lagförslag rörande bevisning inför rätta och därmed sammanhängande ämnen, som motionären föreslår riksdagen till antagande, har vid så många tillfällen varit föremål för riksdagens prövning, att ett närmare ingående på dess detaljer synes utskottet obehövt. Rörande förslagets huvudfråga eller principen om den fria bevisprövningen, torde densamma numera vara så gott som allmänt erkänd. Såsom förut blivit av utskottet vid olika tillfällen omförmält, har denna grundsats, vilkens

riktighet redan erkänts av lagkommittén och äldre lagberedningen, blivit förordad såväl i det av nya lagberedningen utarbetade s. k. principbetänkandet som av förstärkta lagberedningen. Oaktat nu gällande bestämmelser i 17 kap. rättegångsbalken har dessutom den fria bevisprövningens grundsats i praxis gjort sig alltmer gällande vid domstolarna. Det torde till och med kunna sägas, att förevarande lagförslag endast i ringa mån skulle bereda domaren en vidsträckt myndighet i fråga om bevisprövningen, än han för närvarande faktiskt utövar. Dess egentliga betydelse ligger snarare däri, att det fullständigare reglerar de särskilda bevismedlen och dessutom fyller förefintliga luckor i lagstiftningen.

Utskottet finner sålunda, att ifrågavarande lagförslag innehåller bestämmelser, vilkas godkännande skulle innebära såväl ett önskvärt lagfästande av den vid sidan av nuvarande bestämmelser i ämnet uppkomna praxis som en synnerligen behövlig komplettering av gällande processregler. Givetvis vore det av stor betydelse för rättsskipningen, att en sådan lagstiftning snart komme till stånd. Densamma torde för övrigt vara väl ägnad att genomföras utan avvaktan på den stora rättegångsreform, som förberedes men vars förverkligande, enligt vad processkommissionens ordförande uttalat, icke torde vara att emotse förrän en ansenlig tidrymd förflutit. Det nu ifrågavarande lagförslaget innehåller nämligen viktiga bestämmelser, som kunna förmodas i väsentliga delar bliva upptagna i en kommande processlag men på samma gång anknyta sig till gällande rätt, i vilken de äro avsedda att inpassas.

Utskottet anser sig också böra erinra därom, att det lagförslag, som motionären föreslår riksdagen till antagande, undergått noggrann granskning från sakkunnigt håll samt upprepade gånger godtagits av båda kamrarna. Det kunde vid sådant förhållande möjligen ifrågasättas, att, såsom motionären även alternativt föreslagit, riksdagen redan nu skulle för sin del antaga förslaget, sedan dess bestämmelser av lagutskottet översetts, eventuellt i samråd med vederbörande inom justitiedepartementet. Utskottet har dock icke ansett detta tillrädligt. I likhet med vad 1908 års lagutskott gjorde gällande synes det till en början utskottet tveksamt, huruvida förslaget i sin nuvarande avfattning i alla sina detaljer står i överensstämmelse med de lagar, som tillkommit under de senare åren. Det omfattande lagstiftningsarbete, som ägt rum sedan lagförslaget utarbetades och sist var föremål för en mera ingående granskning, kan möjligen vid en närmare undersökning giva anledning till att jämkningar behöva företagas såväl i en eller annan av bestämmelserna i förslaget som även i andra lagar och författningar, som efter nämnda tid utfärdats. En närmare undersökning härav synes utskottet böra överlämnas åt Kungl. Maj:ts försorg, och vågar ut-

skottet härvid uttala den förhoppningen, att en dylik granskning måtte kunna verkställas utan större tidsutdräkt.

Såsom framgår av den redogörelse, utskottet ovan lämnat rörande behandlingen inom riksdagen av frågan om ändrade bestämmelser angående bevisning inför rätta och därmed sammanhängande ämnen, har emellertid denna fråga av andra kammaren förknippats med en utvidgning av häradsnämndens befogenhet, vilken utvidgning vid upprepade tillfällen av kammaren gjorts till villkor för antagandet av lagförslag i ämnet. Utskottet delar den uppfattning, som av lagutskottet år 1908 uttalats och varåt även motionären givit uttryck, att så nära samband icke finnes mellan dessa frågor, att de med nödvändighet böra samtidigt finna sin lösning. Lagfästandet av den fria bevisprövningens princip kan nämligen enligt utskottets åsikt icke i och för sig anses påkalla ändring i domares och nämnds inbördes ställning. Redan nu gäller, som ovan nämnts, i praxis den grundsats, som i 1 § i förslaget till lag om ändrad lydelse av 17 kap. rättegångsbalken fastslås, att rätten på grund av alla skäl och omständigheter, som till stöd för parternas uppgifter förekommit, skall pröva vad i målet bör hållas för sant. Förslaget har för övrigt, såsom motionären erinrat, bibehållit den gamla legala bevissteoriens av mången, åtminstone tillförne, värderade bestämmelse, att »två vittnen vare om det, vari de sammanstämma, fullt bevis», men tillagt, vad med synnerligt fog även nu i praxis iakttages, att denna regel ej gäller »där omständigheter förekomma, som förringa tillförlitligheten av deras (vittnenas) berättelse». Däremot är av goda skäl den oformliga och på det stora hela taget betydelselösa bestämmelsen borttagen, att ett vittne skall gälla som halft bevis. Förslaget innehåller i övrigt bestämmelser, som torde hava stor betydelse därigenom, att de fullständigare reglerna de särskilda bevismedlen och bilda en garanti mot att den fria bevisprövningen leder till godtycke.

Med vad sålunda anförts vill utskottet icke hava uttalat någon mening i frågan om en eventuell utsträckning av lekmanneelementets inflytande inom häradsrätterna. Utskottet vill endast framhålla, att detta spørsmål icke kräver sin lösning i samband med den fråga, som här närmast är föremål för behandling. Det står för utskottet fullt klart, att frågan huruvida en utvidgning av nämndens befogenhet må under vissa förutsättningar äga rum, enligt sakens natur bör lösas i samband med den reform av domstolsorganisationen, som förberedes, och att avgörandet redan nu av denna fråga skulle innebära ett enligt utskottets mening olämpligt föregripande av processlagskommissionens arbete.

Vid den av utskottet förordade närmare granskningen skall måhända

ock visa sig att vissa andra önskemål i fråga om en reform av bevisningslagstiftningen utöver dem, som tillgodosetts genom tidigare lagförslag, skulle redan nu kunna lämpligen tillgodoses.

Å andra sidan kan det tilläventyrs befinnas lämpligt att, såsom år 1905 även ifrågasattes, begränsa lagstiftningen till några särskilt viktiga spörsmål, detta oavsett den mening man kan hysa om angelägenheten att sammanbinda denna lagstiftning med en utvidgning av nämndens befogenhet. I sådant hänseende vill utskottet särskilt framhålla de bestämmelser, som i förslaget till bevisningslag innehållas rörande parts skyldighet att tillhandahålla handling, om bevisning genom sakkunnige samt om bestämmande av skadeståndsbelopp vid saknad av fullständig utredning rörande skadans omfattning. Behovet av lagbestämmelsernas fullständigande och modernisering i samtliga dessa punkter har för varje år med allt större styrka gjort sig gällande. Genom en lagstiftning på basis av förslaget i dessa delar skulle vår bevisrätt i mångt och mycket vinna i klarhet, fullständighet och stadga samt därutöver i vissa punkter erhålla en tidsenlig utveckling, som endast på lagstiftningsvägen står att ernå.

På grund av det anförda får utskottet hemställa:

att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t att — i ändamål att för tiden intill dess ny allmän rättegångsordning kan komma till stånd i görligaste mån avhjälpa bristen på tidsenliga stadganden rörande bevisning inför rätta — taga under övervägande, huruvida och i vad omfattning arbetet på en reform av bevisningslagstiftningen lämpligen bör återupptagas samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill övervägandet kan föranleda.

Stockholm den 14 maj 1915.

På lagutskottets vägnar:

CARL LINDHAGEN.
